

طراحی الگوی ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه

نیما شکوری‌وش^۱؛ عباس نیلفروشان^۲، رضا توکلی^۳

دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۲

پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۰۶

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه انجام پذیرفته است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش کمی بود. جامعه آماری تحقیق شامل فرماندهان و کارشناسان تیپ‌های مکانیزه و زرهی به تعداد ۴۵۰۰ و نمونه تحقیق ۳۵۱ نفر بود که با استفاده از جدول مرگان تعیین و به شیوه طبقه‌بندی تصادفی انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده در این تحقیق محقق ساخته بود که روایی صوری و محتوایی آن توسط ۱۲ نفر از نخبگان تأیید و ضریب پایایی آن (ضریب الفای کرونباخ) (۰,۷) به دست آمد. برای توصیف داده‌ها از جداول و نمودار و برای تحلیل داده‌ها از آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده شد. مطابق یافته‌های تحقیق، پنج بُعد الگوی ارزیابی، به ترتیب اولویت عبارتند از: روحیه و معنویت، فرماندهی و مدیریت، آمادگی و مهارت‌های عمومی، آمادگی و مهارت‌های تخصصی (زرهی، مکانیزه). همچنین ۲۶ مؤلفه که ۶ مؤلفه در بُعد روحیه و معنویت، ۴ مؤلفه در بُعد فرماندهی و مدیریت، ۷ مؤلفه در بُعد آمادگی و مهارت‌های عمومی و ۶ مؤلفه در بُعد آمادگی و مهارت‌های تخصصی مکانیزه و ۳ مؤلفه در بُعد آمادگی‌ها و ۷۷ شاخص برای ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه مورد تعیین قرار گرفتند.

واژگان کلیدی: الگو، ارزیابی، آمادگی رزم، یگان مکانیزه.

۱- دانشجوی دکترا دانشگاه آزاد قم.

۲- دانشیار دانشگاه امام حسین (ع).

۳- دانشجوی دکترا دانشگاه جامع امام حسین (ع).

مقدمه

با توجه به اینکه ارتش تروریستی آمریکا به‌عنوان یک دشمن منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای برای کشورمان محسوب می‌شود و دارای ارتشی تجهیزاتی محور است که با استفاده از فن‌آوری‌های روز دنیا توانسته است قدرت نظامی اول دنیا را به خود اختصاص دهد و از برتری مطلق زمینی، هوایی، دریایی، اشرافیت اطلاعاتی و توانایی جنگ الکترونیک و ضد الکترونیک برخوردار است پس نمی‌توان به‌صورت همگون و کلاسیک با ارتش آمریکا مقابله نمود و در این راستا برای دفاع مطلوب و سرکوب تهاجم نظامی احتمالی آمریکا، نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران بایستی به‌گونه‌ای خود را مهیا و آماده نمایند که بتوانند توانایی‌های ارتش آمریکا را به حداقل برسانند (مرادی دوست، ۱۳۹۴). برای محاسبه آمادگی رزم در نیروهای مسلح جهان معیارها و مؤلفه‌های مختلفی وجود دارد و با توجه به این معیارهای مختلف محاسبه آمادگی رزم، الگوهای متعددی نیز برای محاسبه آمادگی رزم به وجود آمده است. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز در طول حیات خود در زمان‌های مختلف الگوهای متعددی برای محاسبه آمادگی رزم خود طراحی نموده است؛ لذا برای نیل به این هدف ابتدا باید شاخص‌های آمادگی رزم شاخص‌های موجود محاسبه آمادگی رزم بررسی شود و پس‌از آن به شاخص‌های پیشنهادی برای ارزیابی آمادگی رزم پرداخت؛ بنابراین هدف اصلی از انجام این پژوهش عبارت است از تعیین الگوی ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه نرسا.

قرآن کریم در آیات ۲۴۶ سوره بقره، ۱۲۱، ۱۷۲ و ۲۰۰ سوره آل عمران، آیات ۷۱، ۹۴، ۱۰۲ و ۱۰۴ سوره نساء، ۱۵، ۱۶ و ۶۰ سوره انفال، ۴۱، ۴۶، ۴۷ و ۱۲۳ سوره توبه، ۸۰ سوره انبیاء و آیه ۱۰ سوره سبأ به‌صراحت و یا اشاره، به موضوع آمادگی نظامی پرداخته است همچنین امام خمینی (ره) نیز در بیانات گوناگون بر این مسئله تأکید ورزیده‌اند. تعیین وضعیت نیروهای مسلح در دو بعد توان و آمادگی رزم یکی از مطالبات فرمانده معظم کل قوا از نیروهای مسلح نیز می‌باشد؛ به‌عنوان نمونه ایشان می‌فرمایند: "در دنیایی که سلطه‌گری یک امتیاز محسوب می‌شود ملت ما باید قادر

به دفاع از خود باشد." برای محاسبه آمادگی و توان رزم در نیروهای مسلح جهان معیارها و مؤلفه‌های مختلفی وجود دارد و با توجه به این معیارهای مختلف محاسبه آمادگی و توان رزم، الگوهای متعددی نیز برای محاسبه آمادگی و توان رزم به وجود آمده است. بنا بر تعاریف و واقعیت‌های موجود یگان مکانیزه در میدان‌های نبرد زمینی نقش تعیین‌کننده‌ای را در پیروزی بر عهده دارد. بدیهی است این وظیفه نیازمند الگویی برای برآورد وضعیت آمادگی رزم در میدان عمل می‌باشد؛ لذا می‌توان نتیجه گرفت سنجش توان و آمادگی رزم در یگان مکانیزه از اهمیت بالایی برخوردار است.

در حال حاضر الگوی ارزیابی دقیق و علمی برای ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه در سطح نیروی زمینی سپاه شناسایی و تدوین نشده است. روش‌های ارزیابی و سنجش حال حاضر اغلب تجربی و فاقد پشتوانه علمی محکم بوده و علاوه بر این به دلیل استاندارد نبودن این روش‌ها نتایج آن‌ها در میدان عمل قابل اطمینان نیستند. از طرف دیگر یک یگان مکانیزه برای موفقیت در مأموریت‌ها همواره باید از پویایی و چابکی لازم برخوردار باشد، لذا کنترل و ارزیابی مستمر شاخص‌های آمادگی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و باوجود شاخص‌های ناقص و غیرعلمی فعلی فرماندهان را در میدان عمل دچار مشکلاتی کرده است.

به نظر می‌رسد مهم‌ترین آسیب‌های نبود یک الگوی مناسب، دقیق و علمی برای ارزیابی توان و آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه را می‌توان در مواردی مانند ۱) عدم آگاهی فرماندهان از وضعیت آمادگی رزم در میدان نبرد. ۲) عدم موفقیت در اجرای مأموریت‌های واگذار شده به فرماندهان. ۳) اعمال سلیقه فردی در ارزیابی وضعیت آمادگی رزم ۴) انحراف در رسیدن به وضعیت مطلوب آمادگی رزم ۵) ضعف در برنامه‌ریزی عملیاتی برای ارتقاء و بهبود وضعیت آمادگی رزم ۶) منجر به هدر رفت منابع سازمان شامل: مالی، نیروی انسانی و تجهیزاتی ۷) باعث دلسردی و کاهش انگیزه فرماندهان برای اجرای مأموریت‌های ابلاغی ۸) عدم توزیع عادلانه اعتبارات و تجهیزات، دانست. با توجه به موارد ذکر شده مسئله اصلی تحقیق این است که الگو

ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه دارای چه ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی است و اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های آن چگونه است؟

تعاریف

برخی از واژگانی که در این پژوهش بسیار به‌کاربرده شده‌اند عبارتند از: یگان رزمی: یگانی که برای جنگیدن (رزم) به‌عنوان یک عنصر راهکنشی مستقل تجهیز و آموزش‌یافته است (ماه‌پیکر، ۱۳۹۴: ۷۴۱).

قدرت رزمی: عبارت است از مقدرات و توانایی‌های یک یگان برای انجام موفقیت‌آمیز مأموریت (قابلیت مقابله با تهدیدات سخت و نیمه سخت). (آیین‌نامه ارزیابی قدرت رزمی لشکرهای عملیاتی و تیپ‌های مردم پایه معاونت عملیات سپاه، بهمن ۱۳۹۵).

آمادگی رزم: عبارت است از میزان توانمندی‌ها، مهارت‌ها و شایستگی‌های یک یگان در به‌کارگیری توان واگذارشده برای اجرای مأموریت. این آمادگی دارای ابعاد روحیه و معنویت، فرماندهی و مدیریت، آمادگی و مهارت‌های عمومی، آمادگی و مهارت‌های تخصصی و آمادگی تجهیزاتی است (سپاه، ۱۳۹۵).

یگان/واحد: هر عنصر به‌ویژه بخشی از یک سازمان نظامی مانند گروهان، گردان، تیپ و لشکر که دارای جداول سازمان و تجهیزات می‌باشد (ماه‌پیکر، ۱۳۹۴: ۷۴۰).

مؤلفه^۱: به عمده‌ترین ویژگی یا جنبه هر بعد، مؤلفه گویند. مؤلفه عبارت است از ویژگی یا جنبه‌هایی از پدیده مورد ارزیابی که قضاوت درباره آنها انجام می‌پذیرد؛ به عبارت دیگر اجزاء و عناصر تشکیل‌دهنده یک بعد که بر اساس مشترکاتی در یک مجموعه جمع می‌شوند، مؤلفه نامیده می‌شوند. (حسین پور، ۱۳۹۶)

الگو^۲: واژه الگو در معانی متعددی به‌کار رفته است. در تعریفی ساده از الگو می‌توان گفت؛ الگو یا مدل، نمایش نظری و ساده شده از جهان واقعی می‌باشد.

¹ component

² Pattern

(دهقان، ۱۳۸۶: ۶۵). توماس کوهن، مؤلف کتاب «ساختار انقلاب‌های علمی» می‌نویسد: «الگوها نمونه‌های قابل قبول تمرینات علمی می‌باشند، نمونه‌هایی که در خود، قانون، تئوری، کاربرد و ابزار را دارا می‌باشند.»

تعریف شاخص: ویژگی یا مشخصه تغییرپذیر و قابل اندازه‌گیری شخص یا شیئی که با فرمولی ساده از متغیرها ساخته می‌شود مانند درصد کارکنان رده‌های ستاد به‌صاف، رشد آمادگی رزم در یگان‌های عملیاتی و ... (جهانشاهی، ۱۳۹۵: ۴۶).
شاخص‌سازی: فرآیندی است که طی آن برای مفاهیم موردنظر، نمودهای عینی و قابل اندازه‌گیری تعیین می‌شود؛ به عبارت دیگر شاخص‌سازی یعنی پیدا کردن ما به ازای مفهوم در دنیای قابل مشاهده (جهانشاهی، ۱۳۹۵: ۴۹).

ارزیابی: سنجش فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و علمی-اجرایی عضو گروه علمی که مبنای امتیازات عضو از قبیل ترفیع، ارتقاء، مدرس نمونه و... و نیز محرومیت از مزایای مربوط است (ماه‌پیکر، ۱۳۹۴: ۸۳).

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

ارزیابی آمادگی سازمان و الگوهای مربوطه:

از منظر هالت^۱ ارزیابی آمادگی سازمان روشی است که با بهره‌گیری از آن ابعاد مختلف سازمان همچون ابعاد مدیریتی و سازمانی، نیروی انسانی، ساختاری، فرایندی، فنی، زیرساختی و فرهنگی، بررسی شده و آمادگی هر یک از اجزای سازمان برای پذیرش سیستم‌های مدیریت مورد ارزیابی قرار می‌گیرند (هالت، ۲۰۰۰). ارزیابی سازمان و انجام اقدام‌های اصلاحی برای دستیابی به وضعیت مطلوب، از فعالیت‌های مستمر و مداوم بوده و یک اقدام منحصربه‌فرد و استثنایی مقدم بر تحلیل راهبردی محسوب نمی‌شوند (جویس، ۱۳۸۵: ۳۵).

دلایل اصلی تغییر نظام ارزیابی عملکرد سازمان را می‌توان در هفت مورد

^۱ Holt

خلاصه کرد: تغییر ماهیت کار، افزایش رقابت، نوآوری‌های خاص برای بهبود، پاداش‌های ملی و بین‌المللی، تغییر نقش‌های سازمانی، تغییر تقاضاهای بیرونی (نیلی، مایک کن، ۱۹۹۵). از انواع الگوهای ارزیابی سازمان را می‌توان به الگوی ارزیابی نظام‌مند، الگوی ارزیابی ارزش فرایند^۱، الگوی ارزیابی هانا^۲، الگوی ارزیابی چند سطحی، الگوی جامع مدیریت راهبردی و الگوی ارزیابی کارت امتیازی متوازن نام برد.

سنجش آمادگی رزم و مدل‌های آن

آمادگی رزم مفهومی است که غالباً افسران، برنامه‌ریزان، فرماندهان و سیاست‌مداران از آن استفاده می‌کنند؛ اما این مفهوم احتمالاً یکی از مفاهیمی است که درک بسیار کمی از آن وجود دارد و مطالعه نسبتاً کمی در مورد آن انجام شده، تعریف جامع و همه‌پسندی در مورد آن وجود ندارد. بنا بر تعریفی می‌توان گفت میزان مهیا بودن یک یگان (رزمی و پشتیبانی رزمی) برای نبرد در هر شرایطی. این آمادگی دارای ابعاد آمادگی و مهارت‌های عمومی، آمادگی و مهارت‌های تخصصی، روحیه و معنویت و فرماندهی و مدیریت می‌باشد (سپاه، ۱۳۹۱). اصطلاح آمادگی انسان برای جنگ از طریق سه مؤلفه یعنی آمادگی ذهنی افراد، آمادگی واحد و عملکرد واقعی، اندازه‌گیری می‌شود؛ وقتی آمادگی، به عنوان سطح آمادگی برای انجام مأموریت رزمی خود تعریف می‌شود، شرح جامع‌تری است (شوم، بل، رایس، ۱۹۹۱).

سازمان‌های نظامی برای انجام موفقیت‌آمیز مأموریت‌های خود همواره به دنبال حفظ، استمرار و ارتقاء آمادگی یگان‌های رزم خود می‌باشند. سنجش آمادگی را می‌توان گام نخست برنامه‌های توسعه آمادگی یگان‌های رزم سپاه دانست. سنجش آمادگی، به اندازه تعریف‌های متفاوت از آن مختلف و دارای ابهام می‌باشد.

ارزیابی میزان آمادگی، از مهم‌ترین دغدغه‌ها و ابزارها در تصمیم‌گیری‌های کلان

^۱ Value for Money/Business Process Model

^۲ Hanna

سازمان‌های نظامی هم در زمان صلح و هم در زمان جنگ می‌باشد. در این میان رصد شاخص‌های آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه و رتبه‌بندی این یگان‌ها در سلسله‌مراتب فرماندهی نظامی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در ادبیات نظامی، بنا به تفاوت‌های مهم این سازمان‌ها با سایر سازمان‌ها، ارزیابی آن‌ها (سازمان نظامی) بر اساس الگوهایی خاص صورت می‌گیرد. ازجمله مهم‌ترین ابزارهای قضاوتی، سنجش توان رزمی و میزان آمادگی آن‌ها برای اجرای مأموریت است (گلی‌پور، ۱۳۹۸: ۲۸).

راهکارها و مدل‌های مختلفی برای سنجش آمادگی استقرار و سیستم‌های مدیریتی وجود دارد. از مدل‌های مطرح‌شده در مقالات بسیاری برای ارزیابی آمادگی استقرار سیستم‌های مدیریتی همچون سیستم‌های برنامه‌ریزی، منابع سازمان، مدیریت دانش، هوش تجاری، آمادگی الکترونیکی، مدل تعالی سازمانی، سیستم‌های ایزو، مدیریت کیفیت جامع، سیستم‌های اطلاعاتی، شش سیگما و مدیریت تغییر، مدیریت فرایند و ... استفاده شده است (علیزاده، تقیزاده، ۱۳۹۵: ۳).

توان رزم و الگوهای ارزیابی آن

قرآن کریم در خصوص ارتقاء توان رزم چنین می‌فرماید: در برابر دشمنان هر قدر توانایی دارید، از نیرو و قدرت نظامی آماده سازید (قرآن کریم، انفال، آیه ۶۰). توان رزم در سازمان‌های نظامی نشان‌دهنده میزان کارایی و اثربخشی آن سازمان در هر کشور است و مدیران و فرماندهان سازمان‌ها همواره به دنبال ارتقاء آن هستند. از تکنیک‌های مؤثر جهت افزایش توان رزم سازمان‌های نظامی و دفاعی، استفاده بهینه و مؤثر از کلیه منابع، امکانات و تجهیزات موجود سازمان، در راستای تحقق اهداف از پیش تعیین‌شده می‌باشد. در میان این منابع، نیروی انسانی از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که فرماندهان و مدیران این سازمان‌ها باید توجه بیشتری به آن نمایند. توانمندسازی کارکنان یکی از تکنیک‌های مؤثر برای افزایش بهره‌وری کارکنان و استفاده بهینه از ظرفیت و توانایی‌های فردی و گروهی آنان در راستای اهداف سازمانی است و در واقع می‌توان با استفاده از این فرآیند بسیار مهم، آمادگی

انفرادی و سازمانی نیروها را در جهت آمادگی برای مقابله با تهدیدات احتمالی افزایش داد (مدنی، آبسالان، ۱۳۹۴، ص ۲).

در سطح عملیاتی و تاکتیکی، توان رزمی یا قدرت جنگیدن یک یگان نظامی، عبارت است از ماحصل ترکیب و تلفیق مؤثر عناصر فیزیکی (مادی) با عناصر نامحسوس (غیرمادی) یگان، توأم باتدبیر و چگونگی بکار بردن این عناصر در محیط عملیاتی در راستای انجام مأموریت محوله. توان رزمی شامل عوامل فیزیکی، برتر ساز و نامحسوس است (آشتیانی، ۱۳۹۰، ص ۷۱). تکنیک‌ها مختلفی برای شاخص‌های آمادگی رزم معرفی شده است که در این مجال فرصت توضیح آن نیست.

مأموریت و وظایف یگان مکانیزه

یگان‌های مکانیزه به علت مشخصاتی که دارا می‌باشند می‌توانند در انواع عملیات‌های آفندی، پدافندی و تأخیری شرکت نمایند؛ اما مأموریت اصلی یگان‌های مکانیزه انجام عملیات‌های آفندی می‌باشد. ازجمله مأموریت‌های تاکتیکی در نبرد ناهم‌تراز عبارتند از اجرای عملیات دفاع ثابت منطقه‌ای، اجرای عملیات دفاع متحرک، اجرای عملیات ضد هلی برن؛ اجرای عملیات شبانه، اجرای عملیات ویژه و اجرای عملیات دفاع شهری.

وظایف فرمانده، کارهایی هستند که در یک تشکیلات با مشارکت فرمانده انجام می‌گیرد و در واحدهای کوچک، فرمانده باید بسیاری از کارهای خود را بر عهده بگیرد. در اکثر متون مدیریتی و نظامی برای فرمانده پنج وظیفه عمده بیان شده است که عبارتند از طرح‌ریزی (برنامه‌ریزی)، سازمان‌دهی، هدایت و رهبری، هماهنگی و کنترل؛ بنابراین می‌توان گفت که فرماندهی عبارت است از تفکر تصمیم‌گیری، احساس کردن و روحیه دادن، عمل کردن و اعمال قدرت توأم با اقتدار با استفاده از نیروهای ذهنی، قلبی و یدی و همچنین فرماندهی آمیزه‌ای از شخصیت، مأموریت، محیط، روابط و قدرت است (آیین‌نامه رزمی گردان مکانیزه نرسا، ۱۳۹۸).

هر یگان مکانیزه از سه گردان مکانیزه و یک گردان تانک تشکیل شده است. هر

گردان مکانیزه دارای دو گروهان مکانیزه و یک گروهان تانک و یک گروهان ارکان و یک دسته ادوات است (آیین‌نامه رزمی گردان مکانیزه نرسا، ۱۳۹۸).

معرفی الگوهای مطرح برای ارزیابی آمادگی و توان رزم

همان‌طور که بیان شد تاکنون الگوهایی فراوانی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی را برای ارزیابی آمادگی و توان رزم مشخص نموده‌اند که خلاصه‌ای از این الگوها در جدول ۱ نشان داده‌ایم.

جدول ۱- معرفی الگوهای مطرح برای ارزیابی آمادگی و توان رزم

ردیف	نام الگو	منبع	ابعاد و مؤلفه‌ها
۱	الگوی ارزیابی آمادگی سازمان	(هالت، ۲۰۰۱)	(۱) نیروی انسانی (۲) ساختار (۳) فنی و تجهیزات (۴) زیرساخت
۲	الگوی ارزیابی نظام‌مند	(فیضی، ۱۳۸۳)	(۱) منابع (۲) نیروی انسانی (۳) مواد اولیه (۴) اقدامات
۴	شاخص‌های آمادگی رزم	(بیات، ۱۳۸۶)	(۱) اعتقادی و معنوی (۲) آموزش‌های یگانی (۳) سطح تیراندازی با سلاح سازمانی (۴) آمادگی جسمانی (۵) تمرینات گروهی، با بکارگیری سلاح و تجهیزات (۶) آمادگی سلاح و تجهیزات (۷) نیروی انسانی
۵	آمادگی انسان در جنگ	(شوم، بل، رایس، ۱۹۹۱)	(۱) آمادگی ذهنی (۲) آمادگی واحد (۳) عملکرد واقعی

ردیف	نام الگو	منبع	ابعاد و مؤلفه‌ها
۶	مدل سنتی شاخص- های آمادگی رزم	(سپاه، ۱۳۸۸)	(۱) نیروی انسانی (۲) نوسازی (۳) قابلیت بقاء (۴) آمادگی
۷	بخش‌های ارزیابی آمادگی	(فارستر، زنکو، ۲۰۰۱)	(۱) آمادگی استراتژیک (۲) آمادگی عملیاتی (۳) آمادگی تاکتیکی
۸	مؤلفه‌های آمادگی	(هاریسون، ۲۰۱۴)	(۱) سرعت (۲) استعداد (۳) کارایی
۹	الگوی ارتش آفریقای جنوبی	(دکترین دفاعی آفریقای جنوبی، ۱۹۹۶)	(۱) اصول جنگ (۲) اعتماد فردی و گروهی (۳) انگیزه (۴) روحیه (۵) اطلاعات رزمی
۱۰	مدل ارزیابی جانسون	(جانسون، هاگ، پالمر، ۲۰۱۴)	(۱) نیروی انسانی (۲) آماده بودن
۱۱	مدل ارزیابی لاکمن	(لاکمن، ۱۹۷۰)	(۱) کارکنان (۲) تجهیزات (۳) تأمین (۴) آموزش
۱۲	الگوی ارتش انگلستان	(دکترین دفاعی بریتانیا، ۲۰۰۱)	(۱) اصول جنگ (۲) دکترین (۳) تفکر مفهومی (۴) انگیزه (۵) رهبری

طراحی الگوی ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه

ردیف	نام الگو	منبع	ابعاد و مؤلفه‌ها
			(۶) مدیریت (۷) نیروی انسانی (۸) تجهیزات (۹) عملیات (۱۰) آمادگی (۱۱) پایداری
۱۳	الگوی ارزیابی ناتو	(دکترین مشترک عملیاتی ناتو، ۲۰۱۷)	(۱) روحیه تهاجمی (۲) ابتکار عمل (۳) انگیزه (۴) رهبری و مدیریت (۵) تجارب (۶) پیشرفت‌های موجود در عمل (۷) نیروی انسانی (۸) تجهیزات (۹) عملکرد جمعی (۱۰) آمادگی (۱۱) پایداری
۱۴	الگوی ارتش نیوزیلند	(دکترین عملیاتی ارتش نیوزیلند، ۲۰۱۷)	(۱) نیروی انسانی (۲) تحقیق و توسعه (۳) زیرساخت و سازمان (۴) مفاهیم، دکترین و آموزش جمعی (۵) فناوری اطلاعات (۶) منابع (۷) لجستیک
۱۵	الگوی ارتش کانادا	(دکترین عملیاتی ارتش کانادا، ۲۰۰۱)	(۱) ساختار نیروی انسانی (۲) نوسازی (۳) پایداری (۴) آمادگی‌ها

ردیف	نام الگو	منبع	ابعاد و مؤلفه‌ها
۱۶	آمادگی کامل رزم در جنگ و صلح	(حسینی و همکاران، ۱۳۹۷)	(۱) آمادگی جسمانی (۲) تغذیه (۳) عوامل پزشکی (۴) عوامل محیطی (۵) آمادگی روانی (۶) آمادگی معنوی (۷) آمادگی رفتاری و اجتماعی
۱۷	الگوی نیروی انتظامی	(مرکز تحقیقات کاربردی فرماندهی مرزبانی ناجا، ۱۳۹۳)	(۱) نفرات (۲) جنگ افزارها (۳) مهمات (۴) تجهیزات (۵) ادوات (۶) آموزش
۱۸	الگوی آیین نامه عملیات ارتش	(آشتیانی، ۱۳۹۰)	(۱) نیروی انسانی (۲) سلاح (۳) تجهیزات (۴) ایمن (۵) روحیه (۶) نظم و انضباط (۷) رهبری (۸) مدیریت و فرماندهی (۹) سازماندهی (۱۰) آموزش (۱۱) دانش

ردیف	نام الگو	منبع	ابعاد و مؤلفه‌ها
۱۹	الگوی ارزیابی توان رزم یگان‌های عملیاتی	(مصدق‌خواه، ۱۳۹۳)	(۱) رهبری و فرماندهی نظامی (۲) نیروی انسانی (۳) تجهیزات، تسلیحات و امکانات (۴) محافظت و دفاع غیرعامل (۵) دفاع عامل و رزمایش (۶) عوامل برتری ساز
۲۰	آیین‌نامه ارزیابی قدرت رزمی لشکرهای عملیاتی و تیپ‌های بسیج‌پایه	(سپاه، ۱۳۹۵)	(۱) روحیه و معنویت (۲) فرماندهی و مدیریت (۳) آمادگی و مهارت‌های عمومی (۴) آمادگی و مهارت‌های تخصصی (۵) آمادگی تجهیزاتی (۶) فراخوان و حفظ انسجام

جمع بندی و ارائه مدل مفهومی

همان‌طور که در جدول ۱ قابل مشاهده است هر یک از این الگوها بر اساس نیاز سازمان خود و با توجه به راهبردها و تهدیدات آن سازمان طراحی شده است؛ بدیهی است با توجه به اهداف، راهبردها، دکترین، تهدیدات و الگوهای ارزیابی خارجی به صورت کامل و بدون تغییر نمی‌توان از این الگوها برای ارزیابی یگان‌های مکانیزه در سطح نیروی زمینی سپاه بهره برد و لازم است الگوی مناسبی به صورت بومی و مطابق اهداف، راهبردها و سطح ارزیابی این سازمان به کارگیری شود. در تحقیق حاضر با توجه به موضوع انتخاب شده، شاخص‌های ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه مورد توجه قرار گرفته است و لذا مؤلفه‌ها و شاخص‌ها باید تعیین کننده میزان آمادگی رزم تا سطح گردان مکانیزه باشند و اندازه‌گیری آمادگی در سطوح بالاتر مدنظر نمی‌باشد درحالی‌که در اکثر الگوهای ذکر شده آمادگی رزم در سطوح بالاتر مورد بحث قرار گرفته است و در منابع بررسی شده که انتشار عمومی یافته است به سطح عملیاتی پرداخته نشده است و تنها در یک الگو به ارزیابی توان و آمادگی

در سطح بالاتر پرداخته شده است.

در الگوهای داخلی که توسط سایر نیروهای مسلح به‌جز سپاه تهیه شده است، نیز به دلیل آنکه متناسب با ساختار، اهداف و سطح نیازمندی‌های سازمان‌های دیگر نظامی تهیه شده‌اند و با توجه به اینکه رسالت، چشم‌انداز، مأموریت، شرح وظایف و ... این سازمان‌ها با سپاه همخوانی لازم را ندارد از جامعیت و مطلوبیت لازم به‌عنوان الگوی سنجش آمادگی رزم سپاه برخوردار نمی‌باشند؛ لذا این الگوها نیز به‌صورت کامل و بدون تغییر در سپاه نمی‌توانند مورد بهره‌برداری قرار گیرند. هرچند خطوط کلی و برخی از این معیارها به‌خصوص مؤلفه‌ها و شاخص‌های تخصصی مکانیزه مانند آمادگی و مهارت‌های تخصصی (مکانیزه) و تجهیزات تخصصی یگان‌های مکانیزه در این الگوها نیز موردتوجه و بهره‌برداری قرار نگرفته‌اند.

در الگوی مطرح‌شده با عنوان الگوی ارزیابی توان رزم یگان‌های عملیاتی همچنان که از عنوان الگو بر می‌آید رویکرد رده‌های عملیاتی و رزمی می‌باشد و در مورد رده‌های مکانیزه ابعاد و مؤلفه‌ها نیاز به بازبینی دارد.

در الگوی ارزیابی قدرت رزمی لشکرها و تیپ‌های مردم پایه سپاه به ارزیابی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های توان و آمادگی رزم یگان‌های بسیج پایه پرداخته شده است؛ به نظر می‌رسد ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌ها مطرح شده متناسب برای ارزیابی یگان‌های مردم پایه است و به ماهیت ویژه یگان‌های مکانیزه توجه نشده است. همچنین در این الگو معیارهای انتخاب شده متعدد می‌باشند و به نظر می‌رسد برخی از این معیارها (ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها) را می‌توان با هم ترکیب نمود و با وزن دهی بهتری به نتیجه مطلوب‌تری رسید.

با توجه به مطالب فوق‌الذکر به نظر می‌رسد، لازم است با استفاده از ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی که تاکنون مطرح شده، معیارهای (ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها) مناسب با اهداف، راهبردها و سطح ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی انتخاب، اولویت‌بندی و وزن دهی گردد. به همین دلیل متن حاضر با بهره‌گیری از ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها در الگوهای مطرح‌شده و خصوصاً معیارهای مذکور در

الگوی ارزیابی قدرت رزمی لشکرهای عملیاتی و تیپ‌های بسیج‌پایه سپاه، با بومی سازی و اولویت‌بندی مناسب و اعمال اصلاحات لازم به مؤلفه‌های ارزیابی بهینه آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه دست یافت؛ بنابراین سؤال اصلی این پژوهش عبارت است از اینکه الگوی ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه کدام است؟ در این بین سؤالات فرعی دیگری نیز مطرح می‌گردند که عبارتند از: ۱) ابعاد ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه کدام‌اند؟ ۲) مؤلفه‌های ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه کدام‌اند؟ ۳) شاخص‌های ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه کدام‌اند؟ ۴) اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش کمی است. بخش کمی با روش توصیفی پیمایشی و از طریق پرسشنامه محقق ساخته انجام خواهد شد. این تحقیق از نظر موضوعی به تعیین الگوی ارزیابی یگان‌های مکانیزه نرسا اختصاص دارد. همچنین، قلمروی زمانی این تحقیق سال ۱۴۰۰ و قلمروی مکانی آن در سطح سپاه می‌باشد. برای جمع‌آوری اطلاعات در بخش ادبیات و پیشینه تحقیق از روش کتابخانه‌ای استفاده شد. همچنین با استفاده از ادبیات تحقیق و اسناد موجود سازمانی، فهرست اولیه شاخص‌ها استخراج شد. داده‌ها در بخش کیفی از طریق مصاحبه ساختاریافته و در بخش کمی با روش پیمایشی جمع‌آوری شد.

تحقیق حاضر از لحاظ نوع پژوهش کاربردی و از نظر روش، کمی می‌باشد. در بخش کمی و نظری با مراجعه به ادبیات موضوع، پیشینه نظری و تجربی داخلی و خارجی، معیارهای ارزیابی‌های (ابعاد، مؤلفه و شاخص) آمادگی رزم از یگان‌های زرهی توسط معاونت عملیات نرسا و سپاه برای احصاء ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی جمع‌آوری شده است. ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های احصاء شده مجدداً از طریق پرسش‌نامه و نظرسنجی از کارشناسان خبره در حوزه زرهی موردبررسی و

تجزیه و تحلیل قرار گرفت و شاخص‌های نهایی استخراج گردید.

جامعه آماری این تحقیق شامل ۴۵۰۰ نفر از فرماندهان، کارشناسان و متخصصین شاغل در یگان‌ها و گردان‌های مکانیزه در سطح تیپ و لشکرهای مکانیزه و زرهی نیروی زمینی سپاه می‌باشند. استعداد تیپ‌های زرهی و مکانیزه نرسا ۶ تیپ می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان و با توجه به حجم جامعه ۳۵۱ نفر تعیین شد. حجم نمونه در بخش کیفی ۱۲ نفر است که با روش هدفمند انتخاب خواهند شد. نمونه‌ها در بخش کمی شامل فرماندهان (۲۳ نفر) و مدیران (۹۴ نفر) و متخصصان مکانیزه و زرهی (۲۳۴ نفر) بود. برای تحلیل در بخش کیفی از آزمون دوجمله‌ای و برای تحلیل در بخش کمی از آزمون t تک نمونه‌ای و از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی استفاده شد. بر اساس نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف مشاهده شد که سؤالات پارامتریک می‌باشند. اعتبار و پایایی پرسشنامه نیز سنجیده شد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

بر اساس اطلاعات به دست آمده مشاهده می‌شود ۲۱۹ نفر (۶۳/۳٪) از پاسخگویان در دهه اول، ۱۰۲ نفر (۲۹/۵٪) در دهه دوم، ۲۱ نفر (۶/۱٪) در دهه سوم و ۴ نفر (۱/۲٪) نیز در دهه چهارم خدمت خود هستند. همچنین سطح تحصیلات ۴۰ نفر (۱۲٪) از پاسخگویان دیپلم، ۱۶۲ نفر (۴۸/۵٪) فوق دیپلم، ۱۲۱ نفر (۳۶/۲٪) لیسانس، ۶ نفر (۱/۸٪) فوق لیسانس و ۵ نفر (۱/۵٪) نیز دکتری و بالاتر می‌باشد. با توجه به بالا بودن جامعه مورد مطالعه؛ طبق قضیه حد مرکزی استیونس^۲ (۲۰۰۲) جامعه آماری نرمال در نظر گرفته می‌شود و در نتیجه آزمون پارامتری تی تک نمونه ای استفاده شده برای آزمون سؤال‌های مورد نظر در این تحقیق مناسب می‌باشند.

^۱ T-test

^۲ Stevense

۴-۲-آمار استنباطی

ابعاد ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه کدام‌اند؟ (سؤال اول)

بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای انجام گرفته، ملاحظه می‌گردد که میانگین شاخص محاسبه شده برای ارزیابی ابعاد آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه ۳/۹۳، در سطح $\alpha = 0/05$ ، $t = 29/02$ با درجه آزادی ۳۵۰ بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و در وضعیت نسبتاً خوب ارزیابی شده است ($3 < \bar{x} < 4$). همچنین مشاهده می‌شود میانگین نمره ابعاد آمادگی رزم بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و در سطح نسبتاً خوب ارزیابی می‌شوند ($3 < \bar{x} < 4$) و این ابعاد عبارتند از روحیه و معنویت، فرماندهی و مدیریت، آمادگی و مهارت‌های عمومی، آمادگی و مهارت‌های تخصصی، آمادگی‌ها.

مؤلفه‌های ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه کدام‌اند؟ (سؤال ۲)

بعد روحیه و معنویت: بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای انجام گرفته ملاحظه می‌گردد که میانگین شاخص محاسبه شده برای ارزیابی بعد روحیه و معنویت جهت آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه ۴/۱۱، در سطح $\alpha = 0/05$ ، $t = 37/01$ با درجه آزادی ۳۵۰ بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و بعد روحیه و معنویت جهت آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه در وضعیت خوب ارزیابی شده است ($4 < \bar{x} < 5$). همچنین مشاهده می‌شود میانگین نمره مؤلفه‌های بعد روحیه و معنویت بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و در سطح خوب ارزیابی می‌شوند ($4 < \bar{x} < 5$).

بعد فرماندهی و مدیریت: مطابق آزمون t تک نمونه‌ای انجام گرفته ملاحظه می‌گردد که میانگین شاخص محاسبه شده برای ارزیابی بعد فرماندهی و مدیریت جهت

آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه ۳/۹۷، در سطح $\alpha = 0/05$ ، $25/93$ ، $t =$ با درجه آزادی ۳۵۰ بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و بعد فرماندهی و مدیریت جهت آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه در وضعیت نسبتاً خوب ارزیابی شده است ($3 < \bar{x} < 4$). همچنین مشاهده می‌شود میانگین نمره مؤلفه‌های بعد فرماندهی و مدیریت بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و در سطح نسبتاً خوب ارزیابی می‌شوند ($3 < \bar{x} < 4$)؛ اما در رابطه با مؤلفه تحقق رسالت پاسداری در ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه، ارزیابی در سطح خوب می‌باشد ($4 < \bar{x} < 5$).

بعد آمادگی و مهارت‌های عمومی: بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای انجام گرفته ملاحظه می‌گردد که میانگین شاخص محاسبه‌شده برای ارزیابی بعد آمادگی و مهارت‌های عمومی جهت آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه ۳/۸۹، در سطح $\alpha = 0/05$ ، $t = 25/03$ با درجه آزادی ۳۵۰ بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و بعد آمادگی و مهارت‌های عمومی جهت آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه در وضعیت نسبتاً خوب ارزیابی شده است ($3 < \bar{x} < 4$). همچنین مشاهده می‌شود میانگین نمره مؤلفه‌های بعد آمادگی و مهارت‌های عمومی بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و در سطح نسبتاً خوب ارزیابی می‌شوند ($3 < \bar{x} < 4$).

بعد آمادگی و مهارت‌های تخصصی: مطابق آزمون t تک نمونه‌ای انجام گرفته ملاحظه می‌گردد که میانگین شاخص محاسبه‌شده برای ارزیابی بعد آمادگی و مهارت‌های تخصصی جهت آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه ۳/۹۱، در سطح $\alpha = 0/05$ ، $t = 23/36$ با درجه آزادی ۳۵۰ بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و بعد آمادگی و مهارت‌های

تخصصی جهت آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه در وضعیت نسبتاً خوب ارزیابی شده است ($3 < \bar{x} < 4$). همچنین مشاهده می‌شود میانگین نمره مؤلفه‌های بعد آمادگی و مهارت‌های تخصصی بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و در سطح نسبتاً خوب ارزیابی می‌شوند ($4 < \bar{x} < 5$)؛ اما در رابطه با مؤلفه ایمنی و اقدامات تأمینی و حفاظتی و پدافند غیرعامل در ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه در سطح خوب می‌باشد ($5 < \bar{x} < 6$).

بعد آمادگی‌ها: بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای انجام گرفته ملاحظه می‌گردد که میانگین شاخص محاسبه‌شده برای ارزیابی بعد آمادگی‌ها جهت آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه $3/76$ ، در سطح $\alpha = 0/05$ ، $t = 18/26$ با درجه آزادی 350 بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و در وضعیت نسبتاً خوب ارزیابی شده است ($3 < \bar{x} < 4$). همچنین مشاهده می‌شود میانگین نمره مؤلفه‌های بعد آمادگی‌ها بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و در سطح نسبتاً خوب ارزیابی می‌شوند ($4 < \bar{x} < 5$). (۳)

شاخص‌های ارزیابی آمادگی رزم در یگان‌های مکانیزه کدامند؟ (سؤال ۳)

بر اساس آزمون t تک نمونه‌ای انجام گرفته ملاحظه می‌گردد که میانگین شاخص محاسبه‌شده برای ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه برای تمامی شاخص‌های ۷۷ گانه بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و هر یک از این شاخص‌های ۷۷ گانه یا در سطح خوب ($4 < \bar{x} < 5$) و یا در سطح خیلی خوب ($5 < \bar{x} < 6$) ارزیابی شده‌اند.

اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های ارزیابی آمادگی رزم چگونه است؟ (سؤال ۴)

اولویت‌بندی ابعاد ارزیابی آمادگی رزم

مطابق جدول ۲ و طبق آزمون فریدمن انجام گرفته برای اولویت‌بندی ابعاد ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه، مشاهده می‌شود بعد روحیه و معنویت با میانگین ۳/۶۵ در اولویت اول، فرماندهی و مدیریت با میانگین ۳/۳ در اولویت دوم، آمادگی و مهارت‌های تخصصی با میانگین ۲/۹۱ در اولویت سوم، آمادگی و مهارت‌های عمومی با میانگین ۲/۷۵ در اولویت چهارم و آمادگی‌ها با میانگین ۲/۴ در اولویت آخر و پنجم قرار دارند. همچنین مقدار $\chi^2 = 142/91$ می‌باشد که این اولویت‌بندی معتبر می‌باشد ($p < 0/05$). در واقع نقش روحیه و معنویت مهم‌ترین مؤلفه و نقش آمادگی‌ها کم‌اهمیت‌ترین عامل در ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه شناسایی شده‌اند.

جدول ۲. رتبه‌بندی و اولویت‌بندی ابعاد ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه

عوامل	میانگین رتبه
روحیه و معنویت	۳/۶۵
فرماندهی و مدیریت	۳/۳
آمادگی و مهارت‌های عمومی	۲/۷۵
آمادگی و مهارت‌های تخصصی	۲/۹۱
آمادگی‌ها	۲/۴

اولویت‌بندی مؤلفه‌های ارزیابی آمادگی رزم

طبق آزمون فریدمن انجام گرفته برای اولویت‌بندی مؤلفه‌های ۲۶ گانه ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه، مشاهده می‌شود مؤلفه اعتقاد و التزام عملی به ولایت‌فقیه با میانگین ۱۷/۱۹ مهم‌ترین مؤلفه و نیز مؤلفه آمادگی زیرساخت با میانگین ۱۰/۲۱ کم‌اهمیت‌ترین مؤلفه ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه شناسایی شده‌اند و همچنین مطابق جدول ۳ مقدار $569/75$

χ^2 می‌باشد که این اولویت‌بندی معتبر می‌باشد ($p < 0/05$).

جدول ۳ رتبه‌بندی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های ۲۶ گانه ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه

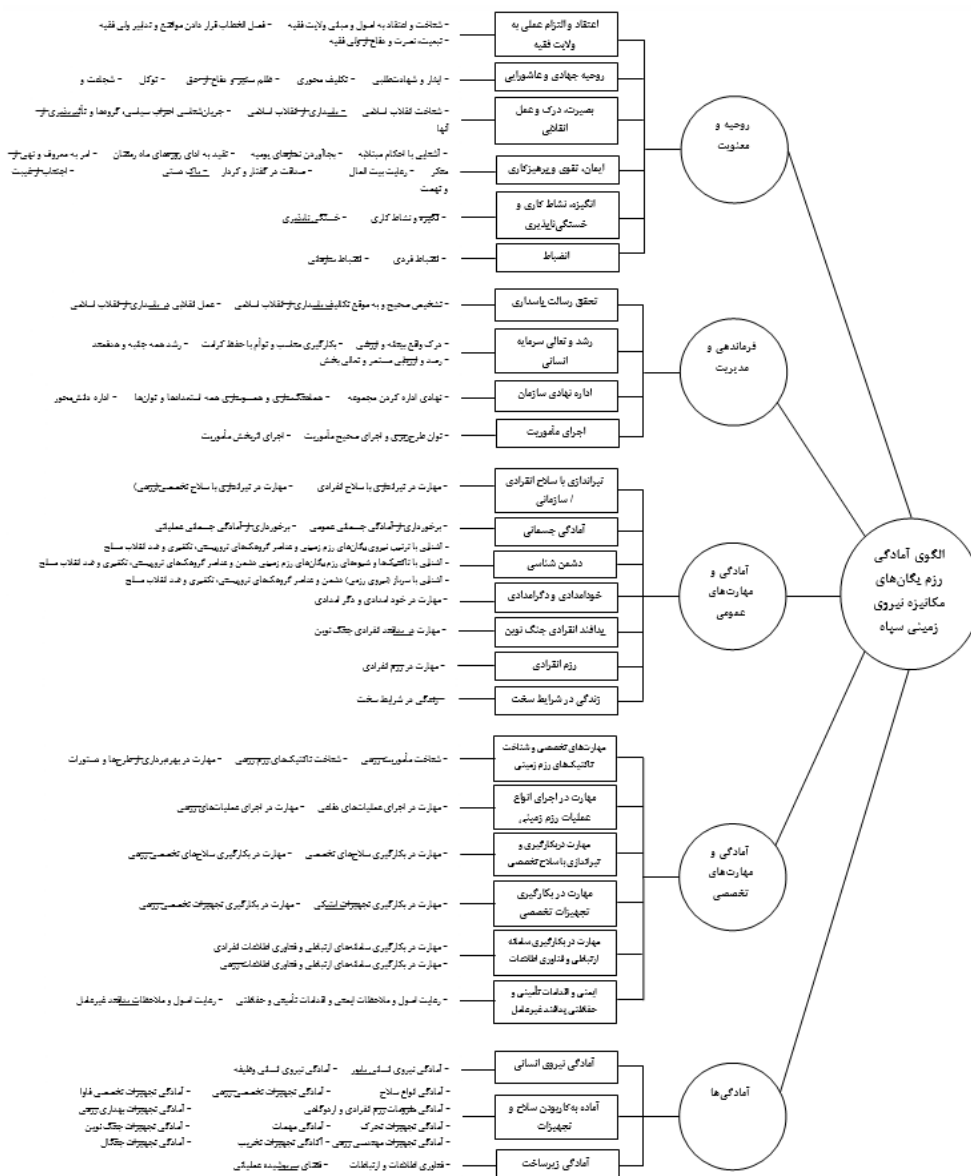
رتبه	مؤلفه‌ها
۱۷/۱۹	اعتقاد و التزام عملی به ولایت فقیه
۱۶/۶۴	روحیه جهادی و عاشورایی
۱۴/۷۶	بصیرت، درک و عمل انقلابی
۱۵	ایمان، تقوی و پرهیزکاری
۱۴/۳	انگیزه، نشاط کاری و خستگی‌ناپذیری
۱۵/۰۶	انضباط
۱۶/۳۱	تحقق رسالت پاسداری
۱۲/۹۱	رشد و تعالی سرمایه انسانی
۱۲/۴۹	اداره نهادی سازمان
۱۴/۲۹	اجرای مأموریت
۱۳/۶۸	تیراندازی با سلاح انفرادی / سازمانی
۱۳/۷۴	آمادگی جسمانی
۱۲/۵۹	دشمن‌شناسی
۱۱/۷۱	خودامدادی و دگرآمدادی
۱۱/۷۳	پدافند انفرادی جنگ نوین
۱۳/۸۲	رزم انفرادی
۱۳/۵۴	زندگی در شرایط سخت
۱۲/۹	مهارت‌های تخصصی و شناخت تاکتیک‌های رزم زمینی
۱۳/۰۶	مهارت در اجرای انواع عملیات رزم زمینی
۱۳/۷۱	مهارت در به‌کارگیری و تیراندازی با سلاح تخصصی
۱۲/۴۴	مهارت در به‌کارگیری تجهیزات تخصصی
۱۱/۷۳	مهارت در به‌کارگیری سامانه ارتباطی و فناوری اطلاعات
۱۴/۳۶	ایمنی و اقدامات تأمینی و حفاظتی پدافند غیرعامل

میانگین رتبه	مؤلفه‌ها
۱۲/۵۳	آمادگی نیروی انسانی
۱۰/۲۹	آماده به کاربودن سلاح و تجهیزات
۱۰/۲۱	آمادگی زیرساخت

سؤال اصلی: الگوی ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه بر اساس ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها کدام است؟

برای طراحی الگوی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه؛ ابتدا ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن شناسایی شدند. در حقیقت ابتدا ۵ بُعد اصلی شامل ۱- روحیه و معنویت ۲- فرماندهی و مدیریت ۳- آمادگی و مهارت‌های عمومی ۴- آمادگی و مهارت‌های تخصصی و ۵- آمادگی‌ها احصاء شد. در ادامه برای هر بُعد مؤلفه‌هایی شناسایی شد که در مجموع ۲۶ مؤلفه که شش مؤلفه برای بُعد اول؛ ۴ مؤلفه برای بُعد دوم، ۷ مؤلفه برای بُعد سوم، ۶ مؤلفه برای بُعد چهارم و ۳ مؤلفه برای بُعد پنجم شناسایی شدند. هر مؤلفه نیز از چندین شاخص تشکیل شده است. در مجموع ۷۷ شاخص برای ۵ بُعد اصلی به شرح زیر تشکیل یافت. ۲۷ شاخص برای بُعد اول، ۱۱ شاخص برای بُعد دوم، ۱۱ شاخص برای بُعد سوم، ۱۳ شاخص برای بُعد چهارم و ۱۵ شاخص برای بُعد پنجم تشکیل یافت. در نهایت الگوی ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه بر اساس ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها تدوین شد.

در ادامه به دنبال طراحی الگو آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه و ارزیابی آن برآمدیم که بر اساس اطلاعات به دست آمده و طبق آزمون t تک نمونه-ای انجام گرفته ملاحظه می‌گردد که میانگین شاخص محاسبه شده برای ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه $3/93$ ، در سطح $\alpha = 0/05$ ، $29/02$ $t =$ با درجه آزادی 350 بالاتر از میانگین فرضی سطح متوسط (۳) و مقدار t بحرانی است ($p < 0/05$) و آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه در وضعیت نسبتاً خوب ارزیابی شده است ($4 < \bar{x} < 3$).

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتیجه‌گیری

در یک الگوی ارزیابی آمادگی رزم بر پایه علمی، عدم توجه به ابعاد و مؤلفه‌ها سبب می‌شود ارزیابی‌ها از جامعیت کافی برخوردار نبوده و منجر به ایجاد اشتباهات محاسباتی فرماندهان در صحنه نبرد می‌نماید. مشخص نبودن اولویت ابعاد و مؤلفه‌ها باعث می‌شود که نتوانیم در یک بازه زمانی مشخص ارزیابی دقیقی از آمادگی رزم داشته باشیم. از این رو با صرف منابع مالی، نیروی انسانی و زمان برای ارزیابی آمادگی رزم، توان پاسخگویی به نیاز ارزیابان را تأمین نخواهد کرد.

با توجه به سوابق ارزیابی آمادگی رزم موجود سپاه، اقدامات اندکی به صورت علمی و هدفمند برای شناسایی و تبیین ابعاد و مؤلفه‌های ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه انجام گرفته است؛ بنابراین مسئله اصلی پژوهش این است که الگوی ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه شامل چه ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی است و اهمیت هر یک از ابعاد، مؤلفه‌ها به چه میزان می‌باشد؟

در این مرحله با مراجعه به تحقیقات پیشین ابتدا ابعاد آمادگی رزم در منابع علمی و کتابخانه‌ای شناسایی و دسته‌بندی گردید؛ سپس با استفاده از تجربیات و بومی‌سازی نتایج و استفاده از نظرات کارشناسی ابعاد اصلی ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه استخراج و تعیین گردید.

ابعاد اصلی شناسایی‌شده برای ارزیابی آمادگی رزم در این مرحله عبارت بودند

از:

روحیه و معنویت؛

فرماندهی و مدیریت؛

آمادگی و مهارت‌های عمومی؛

آمادگی و مهارت‌های تخصصی (مکانیزه)؛

آمادگی‌ها؛

طبق آزمون فریدمن انجام گرفته برای اولویت‌بندی ابعاد ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه، مشاهده می‌شود بعد روحیه و معنویت با میانگین $3/65$ در اولویت اول و آمادگی‌ها با میانگین $2/4$ در اولویت آخر و پنجم قرار دارند. در واقع نقش روحیه و معنویت مهم‌ترین مؤلفه و نقش آمادگی‌ها کم‌اهمیت‌ترین عامل در ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه شناسایی شده‌اند.

اولویت‌بندی مؤلفه‌های ارزیابی آمادگی رزم

طبق آزمون فریدمن انجام گرفته برای اولویت‌بندی مؤلفه‌های ۲۶ گانه ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه، مشاهده می‌شود مؤلفه اعتقاد و التزام عملی به ولایت‌فقیه با میانگین $17/19$ مهم‌ترین مؤلفه و نیز مؤلفه آمادگی زیرساخت با میانگین $10/21$ کم‌اهمیت‌ترین مؤلفه ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه شناسایی شده‌اند.

نظر به اینکه پژوهشی با عنوان و محتوایی که به‌طور تخصصی الگویی برای ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه ارائه دهد یافت نشد؛ بنابراین ازجمله ویژگی‌های این تحقیق که در تحقیقات مشابه موردتوجه قرار نگرفته است، موارد زیر می‌باشد:

توجه تخصصی به ارائه ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها برای ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه؛ در بررسی صورت گرفته، مشاهده می‌شود محققان به معرفی ابعاد کلی بسنده نموده و توجهی به شناسایی مؤلفه‌ها یا شاخص‌های تخصصی یگان مکانیزه نشده است.

از دیگر وجه تمایز این پژوهش اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌ها برای توجه بیشتر و صرفه‌جویی در منابع و امکانات می‌باشد. با توجه به تغییر تاکتیک‌ها و تکنیک‌های نظامی در جهان امروز، اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌ها نقش مؤثری در فرایند ارتقای سطح آمادگی رزم دارند.

در ادبیات پیشین و مبانی نظری ارائه‌شده برای ارزیابی آمادگی رزم، مدلی که به‌طور تخصصی برای ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های مکانیزه طراحی شده باشد

مشاهده نگردید؛ لذا در این پژوهش با شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها با رعایت اولویت‌بندی مدلی تخصصی برای ارتقای سطح آمادگی رزم، به فرماندهان یگان‌های مکانیزه طراحی شده است.

پیشنهادهای

مطابق نتایج آزمون‌های آماری پژوهش حاضر برای اولویت‌بندی ابعاد ارزیابی آمادگی رزم، مشاهده می‌شود بُعد روحیه و معنویت در ارتقای سطح آمادگی رزم، در اولویت اول قرار دارد؛ لذا پیشنهاد می‌گردد فرماندهان و مدیران عالی نسبت به تقویت روحیه و معنویت کارکنان نیروهای مسلح توجه ویژه‌ای داشته باشند. با توجه به مشابهت ساختار و سازمان یگان‌های مکانیزه با زرهی، می‌توان از نتایج این تحقیق برای ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های زرهی نیروی زمینی سپاه استفاده گردد.

مطابق نتایج آزمون‌های آماری پژوهش حاضر برای اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های ارزیابی آمادگی رزم، می‌توان از نتایج تحقیق برای مدیریت، اولویت‌بندی و اختصاص بهینه منابع اعم از منابع انسانی، مالی و پشتیبانی به رده‌های مکانیزه با توجه به محدودیت منابع استفاده نمود.

نظر به مشابهت ساختار و سازمان یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با یگان‌های مکانیزه نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، می‌توان از نتایج این تحقیق برای ارزیابی آمادگی رزم یگان‌های ارتش ج.ا.ا. نیز استفاده نمود.

منابع

۱. آذری، علیرضا و زمانی مزده، مهدی (۱۳۹۳). الگوی راهبردی مدیریت عملکرد سازمان. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۲. جهانشاهی، حسن (۱۳۹۵). فرهنگ واژگان اشراف سازمانی، مرکز مطالعات و پژوهش‌های اشراف فرماندهی کل سپاه.
۳. مرادخانی، سیدعلی و ساورسلفی، محمدابراهیم (۱۳۹۴). منشور اشراف فرماندهی در آئینه کلام فرمانده معظم کل قوا. تهران: انتشارات نماینده ولی فقیه در سپاه.
۴. ماه‌پیکر، یاور (۱۳۹۴). فرهنگ آموزش نظامی دفتر واژه‌گزینی نظامی ستاد کل نیروهای مسلح. تهران: انتشارات روناس.
۵. غلامحسین علیشیری و همکاران (۱۳۹۷). آمادگی کامل رزم در جنگ و صلح-مطالعه موردی. مجله طب نظامی. دوره ۲۰، شماره ۶.
۶. آشتیانی، محمدرضا (۱۳۹۰). تبیین مؤلفه‌های نظری عوامل غیر فیزیکی تأثیرگذار بر توان رزمی نیروهای نظامی. فصلنامه راهبرد دفاعی. سال نهم، شماره ۳۲.
۷. تقواطلب، شیرزاد. (۱۳۸۹). تدبیر و چگونگی به کار بردن عوامل توان رزمی در محیط عملیاتی. فصلنامه علوم و فنون نظامی، شماره ۱۷.
۸. تولایی، روح‌الله (۱۳۸۶). رویکردهای نوین به ارزیابی عملکرد سازمان‌ها. دوماهنامه توسعه انسانی پلیس. سال چهارم. شماره ۱۲.
۹. نیکوکار، غلامحسین؛ سلطانی، محمدرضا و بازرگانی، حسین (۱۳۹۶). ارزیابی عملکرد سازمانی (مفاهیم، رویکردها و الگوها).
۱۰. محمد صالح اولیا و همکاران (۱۳۳۹). آشنایی با سیستم‌های ارزیابی عملکرد، مؤسسه علمی فرهنگی نص.
۱۱. سفید چیان، محمدهادی (۱۳۹۰). آشنایی با زرهی روز دنیا و راه‌های مقابله با آن، معاونت تربیت و آموزش نرسا.

۱۲. آیین‌نامه ارزیابی قدرت رزمی لشکرهای عملیاتی و تیپ‌های بسیج پایه معاونت عملیات سپاه و قرارگاه مرکزی امام حسین (ع)، بهمن‌ماه ۱۳۹۵.
۱۳. آیین‌نامه آمادگی رزم مرزبانی، مرکز تحقیقات کاربردی فرماندهی مرزبانی ناجا، ۱۳۹۳، ص ۸۲.
۱۴. علی شیری، غلامحسین و همکاران (۱۳۹۷). آمادگی کامل رزم و مؤلفه‌های آن در جنگ و صلح. مجله طب نظامی دوره ۲۰، شماره ۶.
۱۵. بولا، ه. س. ارزیابی آموزشی و کاربرد آن در سوادآموزی تابعی. ترجمه: عباس بازرگان. تهران. مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۶۲.
۱۶. بهارستان، جلیل (۱۳۸۰). مطالعه تطبیقی ارزشیابی در مدیریت اسلامی و مدیریت متداول. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز (ویژه‌نامه علوم تربیتی). دوره هیجدهم، شماره دوم.
۱۷. آریانپور کاشانی، عباس و آریانپور کاشانی، منوچهر (۱۳۶۷). فرهنگ فشرده انگلیسی به فارسی (یک‌جلدی). چاپ دوازدهم. تهران. موسسه انتشارات امیرکبیر.
۱۸. کتاب شاخص‌های فرهنگ عمومی، تألیف دفتر سنجش فرهنگی، نشر دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی ۱۳۸۶، ص ۲۵.
۱۹. امانی، مهدی و همکاران (۱۳۵۴). لغت‌نامه جمعیت‌شناسی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ص ۹.
۲۰. شهدادی، هرمز (۱۳۶۷). کاربرد شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی در برنامه‌ریزی توسعه، تهران، وزارت برنامه‌بودجه: مرکز مدارک اقتصادی-اجتماعی، چاپ اول، ص ۱۷۵.
۲۱. صالحی امیری، رضا و محمدی، سعید (۱۳۸۹). دیپلماسی فرهنگی، تهران، ققنوس، چاپ اول، ص ۲۲۶.
۲۲. طبرسا، غلام‌علی (۱۳۸۲). تبیین شاخص‌های فرهنگی (شاخص‌های بخش هنر)، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ص ۲۲-۲۳.

۲۳. شایان‌مهر، علی‌رضا (۱۳۷۷). دایرةالمعارف تطبیقی علوم اجتماعی، تهران، کیهان.
۲۴. سورین، ورنر و تانکارد، جیمز (۱۳۸۶). نظریه‌های ارتباطات، علیرضا دهقان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۲۵. ساروخانی، باقر (۱۳۷۰). دایرةالمعارف علوم اجتماعی، تهران، کیهان.
۲۶. توسلی، غلام‌عباس (۱۳۶۹). نظریه‌های جامعه‌شناسی، تهران، سمت.
27. Neely, A., M. Gregory, and K.W. Platts, Performance measurement system design-a literature review & research agenda. International Journal of Operations & Production Management, 1995. 15(4): p. 80-116.
28. Harrison T., Rethinking Readiness, 2014.p38
29. Tangen, S., Performance measurement-from philosophy to practice. International Journal of Productivity & Performance Management, 2004. 53(8): p. 726-737.
30. Kaplan, R.S. and D.P. Norton, The balanced scorcard-measures that drive performance. Harvard Business Review, 1992. 70(Jan-Feb): p. 9-71.
31. Holt, D.T (2000) , "The measurement of readiness for change: A review of instruments and suggestions for future research " , Paper presented at the annual meeting of the academy of management, Toronto,Canada
32. Forrester, J., Zenko, M., O'Hanlon, M.E., " Measuring U.S. Military Readiness", Defense U.S. Military, (2001).
33. Johnson, P., Haig, S., Palmer, C., "Army Individual Readiness Notice", Australian National Audit Office Canberra ACT,14, January, (2013).
34. Goethals, P. L., & Scala, N. M. (۲۰۱۸). Eliminating the Weakest Link Approach to Army Unit Readiness. Decision Analysis, , 15(2), 110-130
35. Bester, P., Stanz, k., " Measuring R.S.A Military Readiness", Defense R.S.A Military (2007).
36. Mazeikis, E., " NATO STANDARD AJP-01 ALLIED JOINT DOCTRINE ", (2017).

37. Keating, T., " New Zealand Defence Doctrine Publication", (2017).
38. Paul L., Natalie M., " Eliminating the Weakest Link Approach to Army Unit Readiness", (2018).
39. Sean M., " Canada's Defence Doctrine Publication", (20۰۱).
40. <http://www.wiki.police.ir>
41. Johnson, P., Haig, S., Palmer, C., "Army Individual Readiness Notice", Australian National Audit Office Canberra ACT, 14 January, (2013).
42. Readiness, R., Harrison, T., "Strategic Studies Quarterly Fall" Vol. 8, (2014).
43. Cathcart, T.J., " Touching The Face Of God: Religion, Technology, And The United States Air Force Blacksburg, Virginia", Doctor Of Philosophy In Science And Technology Studies, 3 December, (2008).
44. British Ministry of Defence. 14 March 2016. Retrieved 30 May 2016. Chiefs of staff
45. Stevens, J. P. (2002). Applied multivariate statistics for the social sciences (4th ed.). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.